

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת יתרו תשפ"ד

וישמע יתרו (י"ח. א')

פירש רש"י מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ע"כ. בזבחים (דף קטז). יש ג' דעות מה שמע יתרו, חד אמר מלחמת עמלק שהרי כתוב בצדו ויחלוש יהושע את עמלק, והיינו מסמיכות הענין, וחד אמר קריעת ים סוף שמע, דכתיב "ויהי כשמוע כל מלכי האמורי", וחד אמר מתן תורה שמע, שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו. ולמ"ד דמתן תורה שמע צ"ל שבא לאחר מתן תורה, והקשו באבן עזרא והרמב"ן דא"כ מ"ט נסמך למלחמת עמלק, והא הו"ל לכותבו לאחר מתן תורה, ותירץ הרמב"ן שסמך רעתו של עמלק לטובתו של יתרו, [וע"ע ברמב"ן באורך].

למשה ולישראל (שס)

צ"ב מ"ט מוזכר משה בפני עצמו, ולא כללו יחד עם כל ישראל, דהא משה ג"כ בכלל ישראל, ונראה דהא כתב השו"ע (סי' ר"ח סעי' ו' ז') דברכת שעשה ניסים לאבותינו מברכים על נס של כל ישראל, וכן על נס של רבו או של אדם מסוים, וכיון דמשה היה אדם מסוים, לכן הוזכר בפני עצמו.

ויקח יתרו חתן משה וגו' (י"ח. ב')

הנה רש"י בפרשת פנחס (כ"ז. ט"ז) כתב שמשה רבינו אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי, ושמעתי להקשות דלמ"ד דיתרו בא לאחר מתן תורה א"כ בני משה הוצרכו להתגייר, והרי הם כקטן שנולד ואינם בני משה, ואף דבגירות בני ישראל במתן תורה לא אמרינן כקטן שנולד, היינו משום שנתגיירו במתן תורה וכמו שביארו המפרשים בזה, משא"כ גירות דיתרו, וא"כ מ"ט כתוב "יירשו בני", והא אינם בני ירושה, וכן אינם בניו, [ועוד קשה שאין ממנים מלך מגרים]. והנה המהרי"ל דיסקין מדייק בפסוקים דגם למ"ד שיתרו בא לאחר מתן תורה, מ"מ צפורה הגיעה למתן תורה וחזרה, ושוב הגיעה אח"כ עי"ש, ולפי דבריו מבואר היטב שנקראו בני משה, שהיו בכלל הגירות של כל ישראל.

ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה**שלוחיה** (שס)

מקשים דמשה היה כהן, והיאך הותר לו לישא גרושה, ובטעמא דקרא כתב שמשה החזירה קודם ואח"כ נעשה כהן בז' ימי המילואים, ודימה זאת לדין אלמנה לכהן גדול, שאם נשא אלמנה כשהיה כהן הדיוט ואח"כ נתמנה להיות כהן גדול אי"צ לגרשה כיון שבהיתר נשאה, כדאיתא ביבמות (דף סא.), וה"נ משה כיון שנשא גרושה קודם שנעשה כהן גדול אין צריך לגרשה.

[ויש להעיר בעיקר הך דינא דבהיתר נשאה, מהא דאשת כהן שזינתה צריך לגרשה (ביבמות דף נו:), ומ"ט לא אמרינן דבהיתר נשאה וא"צ לגרשה, אמנם יש לחלק דהתם נשאה בהיתר ואח"כ נעשה האיסור, ולכך נאסרה עליו, משא"כ הכא דנשאה בהיתר אלא דאח"כ נתעלה הוא ונעשה כהן שאסור בגרושה, ולכך מותר לקיים את הגרושה שנשא קודם שנתכהן, וע"ע בתוס' ביבמות (דף כ:)].

אחר שלוחיה (שס)

פירש רש"י כשאמר לו הקב"ה לך שוב מצרימה וכו' ויצא אהרן לקראתו וכו' אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני, אמר לו להיכן אתה מוליכן, אמר לו למצרים, אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לה לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה.

מקשים על מה שאמר אהרן על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם, והרי שבת לוי לא השתעבדו במצרים, וחדש בשפתי חכמים דאף ששבת לוי לא השתעבדו מ"מ נשיהם השתעבדו, וע"פ זה כתב דבאמת משה לא הקפיד אלא על אשתו שלא ישתעבדו בה במצרים, אבל על בניו לא הקפיד דאף אם היו במצרים לא היו משתעבדים בהם, ודייק כן בדברי רש"י שכתב "אמר לה לכי אל בית אביך" משמע דהקפיד רק דהיא תחזור. ובטעמא דקרא תירץ שכונת רש"י דעל הראשונים שאנו רואים אותם עובדים בפרך אנו מצטערים, ואתה בא להוסיף עוד אחרים שיראו ויצטערו.

ויספר משה לחתנו (י"ח. ח')

פירש רש"י למשוך את ליבו לקרבו לתורה. מבואר בדברי רש"י שמטרת הסיפור היתה כדי לקרבו לתורה, וצ"ע מה הענין לספר זאת והרי שמע הכל בעצמו [וכמו שכתוב בתחילת הפרשה וישמע יתרו], וביאר האור החיים שהיו פרטים שיתרו לא שמע, ומשה סיפר לו אותם.

אמנם הגרי"ז ביאר שמטרת הסיפור היא משום שחוץ מענין ההודאה להקב"ה, יש ענין גם לספר בנפלאות הקב"ה, וכמו שכתוב "שיחו בכל נפלאותיו", וכן כתוב "ואנחנו עמד וצאן מרעיתך נודה לך ונספר תהילתך" ובעוד מקומות, והוסיף שהסיבה שסיפר דוקא ליתרו ולא לכל בני ישראל, משום שבני ישראל ראו זאת בעיניהם, ולכך סיפר ליתרו דאף ששמע מ"מ הוא לא ראה את המחזה בעיניו, אמנם בפירוש רש"י לא משמע כן וצ"ע.

ויאמר יתרו ברוך ה' וגו' (י"ח. י')

וביאר המפרשים דיתרו בירך על טובת ישראל, [ובש"ך כתב דמהאי טעמא אמר "כי עתה ידעתי כי גדול ה'", להוסיף גם מלכות בברכה, דכל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה]. והגרי"ז ביאר לפ"ז מה שנסמך לזה ויחד יתרו ופירש רש"י וישמח יתרו, כלומר שיתרו שמח על טובת ישראל, דאיתא בברכות (דף נד:) כשהבריא ר' יהודה בירכו תלמידיו בריך רחמנא דיהבך ניהלך ולא יהבך לעפרא, והיינו שאדם יכול לברך על טובת חברו, וכתב הרמ"א (סי' ר"ט סעי' ה') שאי"ז ברכה לבטלה משום שהוא שבח להקב"ה על טובה שעשה לחבירו שהוא שמח בה, והוסיף הט"ז דהשמחה בטובת חברו היא לעיכובא, ואם לא שמח בזה אסור לו לברך, וביאר הגרי"ז דלכן בתחילה כתוב ויחד יתרו, כלומר ששמח על הטובה, ומכיון שכך יכל לברך ברוך ד' אשר הציל וגו'.

ובעיקר הברכה שברך יתרו, י"א שבירך "שעשה ניסים". ומובא בא' הספרים דהוה ברכת הגומל, וביאר דיש ד' דברים שמברכין עליהם הגומל, וד' הדברים האלו היו בבני ישראל, "יורדי הים" שעברו בים סוף, "הולכי מדבריות" שהלכו במדבר, "חולים שנתרפאו" במתן תורה, שכל העורים נתפקחו עיניהם [וכמש"כ רש"י לקמן (י"ט. י"א)], "יוצאים מבית האסורים" דיצאו ממצרים.

אמנם יש שטענו דהברכה היתה רק על שיצאו מבית האסורים, וזה מה שכתוב בפסוק "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים וגו'", והיינו דבאמת שאר הג' דברים לא היו בהם, דהא לא ירדו בים אלא "ביבשה בתוך הים", ובמדבר אף שהלכו מ"מ עדיין לא יצאו, וחולים שנתרפאו י"ל דזהו רק בחולה אבל לא בבעל מום שנתרפא.

ויקח יתרו חתן משה עולה זבחים (י"ח. י"ב)

פירש רש"י עולה, כמשמעו שהיא כולה כליל. זבחים, שלמים ע"כ. במשך חכמה ביאר דהביא קרבן תודה, וזה מה שכתוב

"ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם", שהוא הלחמי תודה, ועוד פירש דיתכן דקרבו גר הוא, ואע"ג דגר יוצא בעוף ויתרו הביא זבחים, זה לדורות, אבל אפשר דיתרו היה דינו כמו ישראל בשעת מתן תורה שהקריבו עולה וזבחים.

ושפטו את העם בכל עת (י"ח. כ"ב)

צ"ב דמשמע דשפטם גם בלילה, וקשה דהא קי"ל דאין דנין בלילה, ובאמת בסנהדרין (דף לד:) ילפינן מכאן דגמר דין כשר בלילה, אמנם במשך חכמה כתב לפרש ע"פ דברי הסמ"ע (ח"ו"מ ס"ה סק"ז) דמותר לדון בלילה לאור הנר, והכא כיון שהיה עמוד האש שפיר יכול לדון בלילה.

והגרי"ז ביאר דהכוונה דלא ידונו השופטים את העם ככל בי"ד שאין להם זמן קבוע לדין, אלא "בכל עת" בזמנים קבועים, ותמוה דבפשטות "בכל עת" היינו שאין זמנים קבועים, וצ"ע. ואפשר לומר בהיפוך שכל סנהדרין דנים בזמנים קבועים, וכאן אמר לו שידונו בכל עת, כלומר בכל זמן.

והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטן

ישפטו הם (שם)

ולהלן (פסוק כ"ו) כתוב "את הדבר הקשה יביאון אל משה", ויש לברר מהו החילוק בין דבר גדול לדבר קשה, וביאר הגרי"ז דדבר קשה היינו דברים שבי"ד של שלשה אינם יודעים להכריע, ועולים לבי"ד הגדול של שבעים ואחד, ודבר גדול היינו שהדין אינו קשה אלא רק שהנידון גדול והיינו חשוב, כגון כהן גדול ומלך שדנים אותן רק בבי"ד הגדול של שבעים ואחד.

ושמרתם את בריתי (י"ט. ה')

פירש רש"י שאכרות עמכם על שמירת התורה. הבית הלוי כתב דלשון שמירה היינו כמו משמרת בתרומה, דבעינן לשומרו שלא יסיח דעת ממנו, ולא סגי בכך שבסתמא הוא שמור, ה"נ בתורה בעינן לשומרו בלא היסח הדעת.

והוסיף דאע"פ שלא שייך שהאדם ילמד כל הזמן, דהא מוכרח להפסיק לפרנסתו ולשאר צרכיו, מ"מ כיון שמשאיר בביהמ"ד מקצת חברים שלומדים אי"ז היסח הדעת, [וכמו שמצינו בפסחים (דף קא.) לגבי אכילה, דכשיצאו והניחו מקצת חברים, לא חשיב שינוי מקום].

[וכשנפתחה הישיבה"ק "רנה של תורה" בעיר כרמיאל, היה נידון אם בשבת הדי' ישארו בחורים בישיבה, ואמרנו את דברי הבית הלוי הנ"ל דכשנשארו מקצת חברים שלומדים אי"ז היסח הדעת].

ובבית הלוי הוסיף עוד ע"פ דבריו הנ"ל לבאר מה שדרשו חז"ל "על מה אבדה הארץ, על שלא ברכו בתורה תחילה", דהנה הראשונים בברכות (דף יא: בתוד"ה שכבר) הקשו מ"ט לא מברכים ברכת התורה בכל פעם שחוזר מעסקיו, ותירצו דאף שנמצאים בעסקיהם מ"מ לא מסיחין דעתם, ובזמן החורבן הם הסיחו דעת בזמן עסקיהם, ולכן היו צריכים לברך ברכת התורה פעם נוספת. וכיון שלא ברכו אבדה הארץ, ונראה כוונתו דעיקר התביעה היתה על היסח הדעת, ורק שרמז לזה ע"י מה שלא בירכו.

היו נכונים לשלשת ימים (י"ט. ט"ו)

פירש רש"י לסוף ג' ימים הוא יום ד' שהוסיף משה יום אחד מדעתו ע"כ. בשבת (דף פז.) איתא דג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו, הוסיף יום אחד, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות.

וכתב בבית שמואל [בהקדמה] דג' הדברים ענינם אחד, והיינו שמשה החשיב את קבלת התורה כאכילת קדשים, וטבול יום אסור באכילת קדשים, ולכן הוסיף יום אחד כדי שיטהרו ולא יהיו טבול יום, ומטעם זה גם שבר את הלוחות, דאם ערל אסור בקדשים כ"ש עובדי עבודה זרה, ולכך גם פירש מן האשה, דכיון שהקב"ה דיבר עמו תמיד ולא ידע מתי אפילו אם יטבול מיד יהיה טבול יום.

זכור את יום השבת לקדשו (כ. ח')

פירש רש"י זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו ע"כ. ונראה לבאר ע"ד הדרוש, דהנה "שמור" היינו איסור מלאכה, ו"זכור" היינו לקדש את השבת, והוא בכמה אופנים בקידוש בכסות נקיה ובתלמוד תורה, ומה שבדיבור אחד נאמרו רוצה לומר דבשביל לשמור שבת בעינן לשניהם גם שלא יעשו מלאכה וגם שיקדש את השבת, ואם לא עשה את שניהם אפילו שעשה אחד מהם חלל את השבת, דהשמור והזכור קשורים זה בזה, ועיין בספורנו בפרשת ואתחנן שפירש מאי דכתיב (ה' י"א) שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלוקיך, היינו במרה כשציוך שם על השבת הודיע שלא יספיק לו שתקדשהו במה שתשבות בו ממלאכה, אבל שתעסוק בו בתורה ובמצוות.

והנה מובא בשם מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שהמחלל שבת פטור מהבדלה, דהבדלה מטרתה להבדיל בין קודש לחול, והמחלל שבת שגם בשבת עושה דברי חול, אין סיבה שיבדיל, וכן יל"ד שיהיה פטור מקידוש, דמטרת הקידוש להבדיל בין החול לקודש, והוא אינו מבדיל.

וכע"ז מבארים בהא דמבואר בגמ' בשבת (דף ס"ט:) במהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת עושה שבת יום אחד, וההוא יומא מינכר ליה בקידושא והבדלתא, וקשה דהא קידוש והבדלה [להשיטות דהוא דאורייתא] מ"ט לא נימא שיעשה כל יום מספק, [וכן הקשה הקוב"ש בביצה (אות ט)], וצ"ל כהנ"ל שאם יעשה כל יום אי"ז הבדלה וקידוש, כיון שאינו מובדל מהימים האחרים, ויל"ע בזה.

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (כ. י"א)

באבן עזרא באיכה על הפסוק "זכרה ירושלים ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה וכו'" (אי. ז') כתב דהוא "כמו זכור את יום השבת לקדשו כי ששת ימים", ושמעתי מאאמו"ר זצ"ל לבאר דהוקשה לאבן עזרא בלשון הפסוק דזכרה את ימי עניה, ואח"כ כתוב כל מחמדיה, והוא לכאוי סותר לימי עניה, ולכן ביאר דהכוונה לא שזכרה את ימי עניה אלא שבימי עניה זכרה את כל מחמדיה, והביא סמך לדבר את הפסוק דהכא "כי ששת ימים עשה ה'" דאין הכונה שהקב"ה עשה את הששת ימים, אלא הכונה שעשה בששת הימים.

ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר

עמנו אלקים פן נמות (כ. ט"ו)

שמעתי מאחי הגר"א שליט"א דהטעם שחששו שימותו, דהנה איתא במכות (דף כד.) [הובא ברש"י לעיל י"ט. י"ט.] דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ואיתא עוד בגמ' בשבועות (דף ג.) כי דבר ה' בזה זה העובד ע"ז ומגלה פנים בתורה ועליו נאמר הכרת תכרת, ודרשו חז"ל שם "הכרת" בעולם הזה "תכרת" בעולם הבא, ופירש רש"י שם מפני שנאמרו מפי הגבורה, וזה מה שחששו דאם נשמע את שאר הדברות מפי הגבורה ממילא על כל התורה יהיה בכלל הכרת תכרת, ואם יעשו עבירה מיד יגיע לידי מיתה.

לע"נ

מרן הגאון הצדיק רבי יעקב בן הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל

נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

דברי מספר מרבינו ראש הישיבה שליט"א

בעצרת ההספד על הגאון ר' טוביה בהריר זצ"ל

בכולל נחלת משה ככלות השבעה להסתלקותו

ו' אדר תשפ"ג

הגמ' אומרת בזומא מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם. ובהמשך הגמ' אומרת אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנא' ואברהם זקן בא בימים, זקן ויושב בישיבה היה. הגמ' מביאה את הפסוק ואברהם זקן בא בימים, לומר שעד זקנה, עד סוף ימיו היה זקן ויושב בישיבה. במדרש כתוב על זקן בא בימים, דברים אחרים קצת, אבל פשטות זה היינו הך. הגמ' אומרת א"ר אחא יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, וימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים, וימים כנגד זקנה.

המכוון בדברי המדרש שאדם שרוצה להגיע לשלמות, יש שני דברים, יש זקנה, זקנה – זה קנה חכמה, הוא קנה חכמה. ישנם כאלו שקנו "הרבה" חכמה, ויש להם "הרבה בקניני התורה", אבל זה לא בגדר של "בא בימים", בא בימים זה דרגה שכל הימים, כל השעות, "הכל היה מנוצל".

ויש בא בימים, אבל לא זקנה, ניצל את כל הזמן שלו, אבל עדיין לא בהכרח שהגיע לדרגה של "קנה חכמה". אברהם אבינו "זקן" "בא בימים", גם קנה חכמה, וגם הימים שלו היו שלמים ומלאים. וזה משתלב בדברי הגמ', אברהם אבינו זקן היה ויושב בישיבה, אדם שכל ימיו קנה חכמה, ובא בימים, אז עד סוף ימיו הוא זקן בא בימים. אנחנו מדברים פה על הגאון הצדיק ר' טוביה זצ"ל שהי' "זקן בא בימים", קנה חכמה, הרבה חכמה, מרביתו, מחבריו, "מעצמו" למד חכמה, כפי שהעידו עליו, וגם "בא בימים", ניצל את הזמנים.

את זה ראינו פה בביהמ"ד, שגם בשנים האחרונות, שאדם כבר נחלש, כוחות הגוף כבר נחלשים, אבל מרץ נעורים.. גם זקן, וגם קנה חכמה, להוסיף עוד חכמה ועוד חכמה, וגם לנצל את הזמן, כמה שאפשר. משנכנס אדר מרבים בשמחה, אנחנו יודעים שיש מעלת השמחה, כתוב ברמב"ם תחת אשר לא עבדת את ה' אלו' בשמחה, שעל זה באים כל הקללות, הרמב"ם לומד שזה הפשט בפסוק, שהתביעה על הבן אדם, שהוא לא עבד בשמחה.

מה כ"כ התביעה על אדם שלא עובד בשמחה?

ראיתי פעם מאמר של מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל מאמר נפלא מאד. הוא אומר כשאדם לא מקיים בשמחה, כשחסר לו בשמחה, הסיבה היא שהעבודה שלו זה מצות אנשים מלומדה. אדם שעובד עם הלב, אז כל יום בעיניו כחדשים יש לו כל יום שמחה, כל איזה דבר תורה, כל מצוה, כל תפילה, כל דבר, הוא עושה "בשמחה". אך כשאדם עושה מלומדה, אין לו שמחה.

ומבואר עד כמה החמירה התורה הקד' על מי שמקיים את התורה בדרך של מצות אנשים מלומדה, כאשר ליבו ריחוק ממנו, ורק בפיו ובשפתיו כבדוני, וכל מעשיו הם רק מעשים חיצונים, בלי מחשבה וכונה, שאז חסר בעיקר מעלת האדם, תנה בני לבך לי, העיקר הוא "הלב", שמחה היינו לב, והעדר שמחה, הוא מצות אנשים מלומדה.

ומבאר שזה הטעם והענין בזריזות, וישכם אברהם בבוקר, כי כשמקיים המצוות בזריזות, הרי הוא מראה בעצמו שהוא עבד נאמן לקיים מה שנא' בתורה, לדבקה בו, ובו תדבק, ע"כ.

אם ראינו כזו שמחת התורה, כזה זריזות בתורה, זה אומר – תנה ליבך לי, עבד נאמן.

ר' טוביה, במושגים שלנו ראינו עבד נאמן, עבד – היינו בכל מצב, בכל מצב!

ידוע קושיית הבית הלוי איך אפשר לומר נעשה ונשמע, הרי כתוב שאם אחד מתחייב על דבר בלי קיצבה זה לא חל, אם אומר שמתחייב לך כל מה שתבקש, זה לא חל.

ומסביר הבית הלוי אה"נ, אבל אם אדם מוכר את עצמו לעבד אז זה כן חל, הוא משעבד את עצמו. עבד נאמן, עבד נאמן פירושו שמבטל את עצמו לאדון, לא לרצונות שלו, תנה לבך לי.

ר' טוביה היה כל החיים שלו עבד נאמן, מה שצריך לעשות, אם זה בהעמדת הדת, אם זה בהשפעה להקים מקום תורה.

לנו קשה להבין את זה, אנחנו חיים פה, יש את הכל לפנינו, אבל ללכת למקום "שממה", צריך להנך שם ילדים, לא במושגים שלנו, אבל זוהי ההגדרה של עבד נאמן, הוא עושה מה שהקב"ה דורש ממנו.

הוא ידע שזה חובתו בעולמו, אז זה מה שהוא עשה, ככה אמרו לו וככה הוא הרגיש. ובזכות זה הוא באמת זכה לדורות גדולי תורה מרביצי תורה, יראי אלוקים, בזכות זה שהוא היה עבד נאמן, לא דאג לעצמו אלא רק מה שהקב"ה דורש ממנו, זה מה שהולך אותו, לא היה מצות אנשים מלומדה.

האיך יכול להיות אדם שכבר בקושי הולך, בקושי.. היינו רואים אותו פה בכביש, מגיע בזריזות לתפילה, בשמחה, זה יכול להיות רק תנה לכך לי, כי אדם שאצלו זה מצות אנשים מלומדה, אז הכל בכבוד, או שבכלל לא הולך.. אבל אדם שהוא עבד נאמן, אז אין כזה דבר, אין אצלו חולשה ורפיון, תמיד עבד.

יצא לנו להזכיר כמה פעמים, ואחזור על זה, דבר יקר ששמענו פעם מהגאון ר' יצחק שינקר זצ"ל, [הוא היה מתלמידי נובהרדוק, היה ת"ח מופלג, בקיא בש"ס, אך בתפקיד שלו היה מלמד, ואנחנו זכינו ללמוד אצלו.] כל פעם שתלמיד היה חולה, יומיים שלש, היה בא הביתה לבקר מצוות ביקור חולים, אף שהיה כבר למעלה משבעים.. היה בא לבקר. והיה תמיד חוזר על אותו משפט, [זה נכנס לנו המשפט הזה], אנחנו נאמר את זה לא בלשון שלו, אולי קצת בלשון שלנו. בעולם כשאדם חולה, זה חופשת מחלה, הוא מושבת, שבוע לא עובד, לא יכול לעבוד, לא הולך לעבודה, תולה פתק שבוע זה הוא מושבת.

הוא אמר בשם הח"ח אין כזה דבר יהודי חולה. והביא דוגמא משל, כשהייל נלחם, פעם הוא רץ, פעם הוא עומד, ולפעמים צריך לשכב, אפי' לילה שלם בתוך השוחה, האם תגיד שכשהוא שוכב הוא בחופש, הוא מושבת? זה העבודה שלו! פעם לעבוד בריצה, פעם בעמידה, ופעם בשכיבה.

כך יהודי הוא הייל של הקב"ה, לפעמים צורת העבודה היא כשאתה הולך, כשאתה רץ, ולפעמים הקב"ה אומר תשכבו! וככה תעבוד אותי, זה מהלך, זה לא חופש, זה לא חולשה, רק ככה עובדים את הקב"ה.

וכשרוצים לראות מי באמת הייל של הקב"ה, במצבים האלה או רואים, אם אדם בחופש או שאדם בכל הכוחות, כשארית הכוחות, הוא עושה את העבודת ה' שלו, ע"פ הנתונים שיש לו, זה אומר שהוא הייל של הקב"ה. דבר נפלא מאד.

זה מה שהיה ר' טוביה, היה עבד נאמן, הוא היה הייל של הקב"ה – בכל המצבים, בכל המצבים! לא חופשות, ולא חולשה, בכל המצבים עבד את הקב"ה.

לנו באמת היתה זכיה גדולה, לראות את הנס הזה, לראות אדם כמו שהמרא דאתרא הזכיר, אדם שכבר עבר.. את הרבנות, עבר את רוב החיים, בא לשבת פה בכלל כמו אברך צעיר, זה הפשט עבד נאמן, זה הפשט הייל של הקב"ה. כתוב בגמ' עשיר עני ורשע באים לדין, שואלים עני, למה לא עסקת בתורה? הוא אומר טרוד הייתי במוזנותי, אומרים לו כלום טרוד היית יותר מהלל?!

עשיר אומר טרוד הייתי בנכסי, הייתי צריך להתעסק עם הנכסים, אומרים כלום טרוד היית יותר מרבי אלעזר בן חרסום?!

רשע אומר טרוד הייתי ביצרי, אומרים לו האם היית טרוד יותר מיוסף הצדיק?!

שאלנו למה כתוב שלשה באים לדין, למה דין זה כבר לאחר מעשה, מדוע לא כתוב שלשה שיושבים, שואלים למה אתה לא הולך ללמוד? אני עשיר, למה אתה לא הולך? אני עני, למה אתה לא הולך? אני רשע, כל אחד עם התרוץ שלו, לא כתוב בגמ', כתוב שלשה באים לדין.

וביאור הדברים הוא פשוט, יבואו לבן אדם יציעו לו "מליון דולר", הוא יגיד שהוא לא יכול עכשיו, הוא טרוד, טרוד פה, טרוד שם, תבוא עוד שבוע.. אף אחד לא יגיד כזה דבר!

אם אדם יודע שיש לו עכשיו הזדמנות פו, אז הוא לא יחפש שום תירוץ! הרי כל התרוצים עשיר עני ורשע, אבל הוא ישאר בסוף בלי המליון דולר! מה יעזור לו כל התרוצים.

לאחר מעשה כשבאים לדין, אז בן אדם מתחיל לחפש תירוץ לשאלות, קבעת עיתים לתורה? רשע עני עשיר, אז באים התירוץ.

אם אדם היה מרגיש לפני זה שהתורה זה תורת חיים, הוא לא היה מחפש תירוץ, מה יעזור לך עשיר עני ורשע, תשאר עם התירוץ, יקבלו את כל התירוץ אבל תשאר בלי כלום! הוא בכלל לא יחשוב על הדברים האלה.

זה מה שאנחנו צריכים ללמוד, לקחת ממה שראינו את העבד נאמן, בכל המצבים, לדעת שזה החיים שלנו, לא לחפש תרוצים, אם ר' טוביה היה מחפש, היה לו מספיק תרוצים בשביל להתרשל, הוא לא חיפש את זה הוא חיפש עוד הרבצת תורה עוד לימוד ועוד הלכה.

שמענו מהמשפחה שבתקופה האחרונה ממש, היה מאד קשה, הרבה הרבה קשיים היו לו, אבל הוא לא חיפש תירוץ, הוא חיפש כל הזמן איך לחטוף ולחטוף ולחטוף.

הוא זכה באמת, הוא הלך בשם טוב, אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאד, גיבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך. זכה הוא היה במצותיו חפץ מאד, הוא היה דבוק בתורה, במצות, היה דבוק בתפילה, הוא זכה באמת, גיבור בארץ יהיה זרעו, כל זרעו דורות ישרים, כולם ישרים ת"ח.

הקב"ה יעזור שנזכה להתעורר, ללמוד מהדברים האלה, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, שהצאצאים ימשיכו הלאה בדרכי האבות, ובילע המות לנצח.